

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПІВДЕННИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Одеса, 31 жовтня 2025 року)

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
(наказ № 3110-44 від 02.10.2025 р.)*

Відповідальний редактор – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян Мінас Рамзесович**

Заступник відповідального редактора – завідувач кафедри Філософії права Юридичного факультету Близькосхідного університету (Кіпр), член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права **Дамірлі Мехман Алишах огли**

Заступник відповідального редактора – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» **Бехруз Хашматулла Набієвич**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Войтович Павло Петрович – PhD в галузі права, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23.
Тел. +38(048)719 8685.

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячується Міжнародному дню прав людини, який відзначається міжнародною спільнотою 10 грудня. **31 жовтня 2025 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2025. 219 с.**

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

Інформаційні права людини є правами людини в сфері інформації, якими вона (людина) наділена в силу самого факту приналежності до людського роду, вони, як і права людини у цілому, являють собою життєву необхідність самовираження особистості. Інформаційні права людини виражають свободу особистості в сфері інформації і є невід’ємними та необхідними способами й умовами її життя, її взаємовідносин із суспільством, державою, іншими індивідами, вони є універсальними правами людини висловлюватись, діяти, вчитися, отримувати інформацію, реалізовуватися й жити згідно своїх міркувань.

Аналізуючи таке визначення інформаційних прав людини, можна дійти висновку, що право на правду є інформаційним правом, втім тут виникають інші питання: що розуміти під «інформацією», чи усіляка інформація є правдою (навіть), хто є носієм правди, про яку саме правду йдеться (адже якщо правда – це інформація, то не усіляка інформація може бути розповсюджена), чи є право на правду правом на вираження поглядів, чи є воно тільки правом знати правду або ж і правом доносити правду, чи можна його обмежувати (уявляється, що так, як і інші інформаційні права) та ще одне філософське питання: що робити, якщо правда «у кожного своя»? А тут варто розуміти і враховувати відмінність між істиною і правдою, про яку йшлося вище, адже зрозуміло, що не можна сказати: «у кожного своя істина» [4]. Ці питання, безперечно, потребують подальшого осмислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 1125 UNTS 3, entered into force December 7, 1978. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
2. <https://oou.org.ua/2021/11/15/pravo-na-pravdu/>
3. <https://uk.wikiquote.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B4%D0%B0>
4. <https://credo.pro/2014/09/122759>
5. <https://learn.ztu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=182011>

Ключові слова: право на правду, правда, інформаційні права, право на вираження поглядів, права людини, свобода, інформація.

Key words: right to the truth, the truth, informational rights, freedom of expression, human rights, freedom, information.

Бондарь Олександр Володимирович

аспірант кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЛЕЖНОГО ВРЯДУВАННЯ

Одним із ключових елементів сучасного демократичного суспільства є належне врядування, яке передбачає відкритість, прозорість, підзвітність та ефективність діяльності органів публічної влади. Важливе місце в цьому контексті займає право кожної особи на доступ до публічної інформації, оскільки воно дозволяє громадянам отримувати об’єктивні дані про діяльність державних інституцій, контролювати їх роботу та брати участь у процесах прийняття рішень. Реалізація цього права відбувається не спонтанно, а через спеціально визначені адміністративні процедури, які забезпечують належний баланс між

відкритістю влади та захистом законних інтересів держави і громадян. Реалізація права на інформацію не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб [1].

В Україні право на доступ до інформації гарантується Конституцією України [2], а його деталізація здійснюється в законах «Про інформацію» [3] та «Про доступ до публічної інформації» [4]. Прийняття цього закону у 2011 році стало важливим кроком на шляху демократизації державного управління та гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами. У центрі правового регулювання опинилися саме адміністративні процедури, які визначають порядок подання та розгляду інформаційних запитів, умови й строки надання відповідей, підстави для відмови, а також механізми оскарження неправомірних рішень або бездіяльності розпорядників.

Адміністративні процедури — це визначені на законодавчому рівні послідовні процесуальні дії органу публічного управління та прийняті ним процедурні рішення з розгляду й вирішення індивідуальної адміністративної справи. Завершальною стадією такої процедури є ухвалення рішення індивідуальної дії (адміністративного акта) органом публічного управління, що спрямоване на набуття, зміну або припинення прав та виконання обов'язків фізичною чи юридичною особою (особами) [5, с. 66].

Адміністративні процедури у сфері доступу до публічної інформації мають подвійний характер. З одного боку, вони є юридично формалізованими діями, спрямованими на забезпечення реалізації суб'єктивного права громадянина. З іншого — вони виступають механізмом управлінської діяльності держави, що дозволяє впорядковувати інформаційні відносини та формувати довіру суспільства до органів влади. Саме тому в науковій літературі вони розглядаються не лише як технічний інструмент реалізації інформаційних прав, але і як суттєвий елемент належного врядування.

Концепція *good governance*, яку активно просувають Європейський Союз та Рада Європи, ґрунтується на семи базових принципах: відкритості, участі, підзвітності, ефективності, узгодженості, законності та справедливості. Адміністративні процедури доступу до публічної інформації безпосередньо забезпечують щонайменше три з них — відкритість, підзвітність та ефективність. Забезпечення громадянам можливості отримувати офіційні документи та відомості створює умови для підвищення прозорості управлінської діяльності, що, у свою чергу, зміцнює демократичну легітимність державної влади.

Сучасні підходи до тлумачення змісту та природи *good governance* виходять із того, що воно є не лише методологічною світоглядною концепцією, а й підкріплюється інструментарієм виміру та оцінювання. Це дає змогу суб'єктам адміністративних правовідносин апелювати до принципів доброго врядування у випадках їх порушення, а компетентним державним органам — застосовувати окремі елементи цієї концепції для захисту прав особи. У такий спосіб формується юрисдикційний зміст концепції доброго врядування [6, с. 40]. Ключовими елементами процедур доступу є можливість подання запиту у зручній для заявника формі, чітке визначення строків його розгляду, обов'язок розпорядника надати повну і достовірну інформацію, застосування «трискладового тесту» для обмеження доступу та передбачення механізмів адміністративного й судового оскарження. Завдяки цим положенням українська система наблизилася до стандартів, що діють у країнах Європейського Союзу, де право на доступ до документів інституцій ЄС закріплене у Регламенті (ЄС) № 1049/2001 [7]. Водночас існують значні проблеми у практичному застосуванні процедур. До найбільш поширених належать затягування строків відповіді, формальне надання інформації, зловживання обмеженням доступу з посиланням

на захист службової чи конфіденційної інформації, відсутність належної електронної інфраструктури для автоматизації процесів. Додатковою проблемою є низький рівень правової культури та обізнаності як громадян, так і представників органів влади щодо змісту та обсягу права на інформацію. Це призводить до того, що механізми оскарження використовуються недостатньо активно, а відновлення порушених прав у судах вимагає значних ресурсів та часу.

У цьому контексті заслуговує на увагу практика Європейського суду з прав людини, який у низці рішень наголосив, що доступ до офіційної інформації є складовою свободи вираження поглядів, гарантованої статтею 10 Європейської конвенції з прав людини [8]. Це означає, що відмова у наданні інформації або надмірне обмеження доступу може становити порушення Конвенції. Такий підхід формує орієнтир для національних судів України у справах щодо захисту інформаційних прав.

Перспективним напрямом удосконалення адміністративних процедур доступу до публічної інформації є їх цифровізація. Запровадження електронних платформ для подання та обробки запитів, автоматизація процесів оприлюднення документів та розширення використання відкритих даних здатні істотно підвищити ефективність і прозорість управління. Крім того, доцільним є посилення відповідальності посадових осіб за порушення встановлених строків або безпідставні відмови у наданні інформації.

Таким чином, адміністративні процедури доступу до публічної інформації становлять не лише юридичний механізм реалізації конституційного права, а й вагомий елемент належного врядування, що формує демократичну культуру, зміцнює підзвітність державних інституцій і підвищує довіру громадян до влади. Вони сприяють становленню в Україні ефективної системи публічного управління, побудованої на засадах прозорості та законності. Водночас їх розвиток потребує подальшої адаптації до європейських стандартів, активного впровадження електронних інструментів, розширення судової практики та підвищення правової свідомості як суспільства, так і представників влади. Лише за умови послідовного вдосконалення адміністративних процедур доступу до публічної інформації можна говорити про реальне втілення принципів good governance і зміцнення демократичної правової держави в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Реалізація права на доступ до інформації. URL: <https://zt.tax.gov.ua/media-ark/news.html>
2. Конституція України : Основний Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (із змінами). Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
3. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
4. Про доступ до публічної інформації від 13 січня 2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
5. Криворучко І. Сутність та особливості адміністративної процедури в публічному управлінні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2023. № 2 (18). С. 64-70.
6. Зливко С. В., Коваленко В. В. Аналіз становлення терміна «добре врядування» (good governance) та визначення його змісту. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021 № 54 том 1. С. 38-42.

7. Регламент (ЄС) № 1049/2001 Європейського Парламенту та Ради від 30 травня 2001 року щодо публічного доступу до документів Європейського Парламенту, Ради та Комісії. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2001/1049/oj/eng>
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: міжнар. док. від 04.11.1950 / Рада Європи. Урядовий кур'єр. 2010. № 215.

Ключові слова: публічна інформація, доступ до публічної інформації, адміністративні процедури, належне врядування, цифровізація, відкритість, прозорість.

Key words: public information, access to public information, administrative procedures, good governance, digitalization, openness, transparency.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, ректор Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка Соболь Є. Ю.

Омельченко Іван Ігорович

аспірант кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія», викладач Академічного фахового коледжу НУ «ОЮА»

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ З ПРИНЦИПАМИ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

Принцип пропорційності у міжнародному гуманітарному праві (МГП) традиційно розглядається як один із ключових обмежувальних механізмів, що регулює ведення воєнних дій. У договірному праві він кодифікований, насамперед, у статті 51(5)(b) Додаткового протоколу I 1977 року [1], яка забороняє напади, що можуть спричинити побічні втрати серед цивільного населення або шкоду цивільним об'єктам, «які були б надмірними стосовно конкретної та безпосередньої військової переваги, яку очікують». У сучасній доктрині Міжнародного Комітету Червоного Хреста (МКЧХ) цей припис визнається нормою звичаєвого МГП, яка однаково застосовується як у міжнародних, так і в неміжнародних збройних конфліктах, причому наголошується, що пропорційність є інструментом балансування між досягненням військової мети і захистом цивільних осіб, що опинилися під впливом бойових дій [2].

У найзагальнішому вигляді пропорційність вимагає від сторони конфлікту оцінити, чи не буде очікувана побічна шкода для цивільного населення та цивільних об'єктів надмірною щодо тієї конкретної військової переваги, яку передбачається отримати внаслідок атаки. Цей баланс є особливо складним, адже він пов'язаний із порівнянням різномірних величин – людських життів і матеріальних цінностей, з одного боку, та абстрактної категорії «військової переваги» – з іншого. У сучасній доктрині звертається увага, що пропорційність поєднує в собі елементи принципу військової необхідності (допустимість застосування сили для досягнення законної військової цілі) і принципу гуманності (мінімізація страждань і пошкоджень), трансформуючи гуманітарний імператив у юридично зобов'язувальний стандарт поведінки командира.

У структурі МГП принцип пропорційності функціонує не як самодостатній нормативний імператив, а як інтегративний критерій оцінки правомірності застосування сили, що діє виключно у межах, окреслених іншими фундаментальними засадами. Його зміст виявляється лише у зв'язку з принципами розрізнення, військової необхідності, гуманності, запобіжних заходів та заборони спричинення зайвих страждань, формуючи

Секція № 9

Міжнародні універсальні механізми захисту прав людини

КАНЄНБЕРГ-САНДУЛ О.К.

Особливості міжнародно-правового регулювання статусу українських біженців в Європейському Союзі.....183

ФАСІЙ А.В.

Міжнародно-правові засади розроблення стратегій психічного здоров'я у післявоєнний період.....185

ЧЕРНЯВСЬКИЙ М.В.

Миротворчі операції ООН і забезпечення норм міжнародного гуманітарного права та прав людини у період збройних конфліктів.....188

БУГАЄЦЬ А.С.

Сучасні тенденції міжнародно-правового регулювання інтелектуальної власності.....191

Секція № 10

Захист прав людини в інформаційній сфері: сучасні виклики

ДРАКОХРУСТ Т.В., КРАВЕЦЬ А.А.

Перспективи розвитку біометричних технологій у сфері міграції (EES): виклики для права та суспільства.....194

ДРАКОХРУСТ Т.В., ПЕТРЕНКО В.А.

Вплив EES на свободу пересування осіб у Європейському Союзі.....196

ВИШНЯКОВА А.О., ДИМОВ К.Б.

Особливості доказування злочинів, які пов'язані із пропагандою.....197

ГРАБИНСЬКИЙ М.І.

Цифрові права людини: еволюція, виклики та перспективи правового регулювання....201

ГРУШКО М.В.

Кіберпростір як нова сфера збройного протистояння: міжнародно-правові виклики....204

ВОЙТОВИЧ П.П.

Право на правду та інформаційні права людини: постановка проблеми.....206

БОНДАРЬ О.В.

Адміністративні процедури доступу до публічної інформації як елемент належного врядування.....208

ОМЕЛЬЧЕНКО І.І.

Співвідношення принципу пропорційності з принципами міжнародного гуманітарного права.....211